

TOSSA DE MAR
DESAPAREGUDA

AUTORIA DESCONEGUDA / AHMTM - FONS FAMILIA ROURA

Fériel Laura Huet

TOSSA DE MAR DESAPAREGUDA

 efadós®

TOSSA DE MAR DESAPAREGUDA

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: març del 2026

© dels textos, Fériel Laura Huet

© del pròleg, David Moré Aguirre

© de les fotografies, diversos autors

© de la col·lecció, Editorial Efadós

© de l'edició, Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3, nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny

Editorial Efadós

Col·laboració

Ajuntament de
Tossa de Mar

Els meus agraïments a Roser Arís de l'editorial Efadós, Joaquim Coris Maymí, Nicanor Coris Cardeñosa, Cristina Figueras Farré, Núria Gascons Cuatrecasas, Francesca Magnusson Serrat, Isaac Martín Calle, Marina Mestres Alba, David Moré Aguirre, Erik Mos Vilavella, Lluís Roura Font i a la meva família i amistats.

Assessorament lingüístic

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada

Autoria desconeguda / ICGC - Fons Pau Vila: RF.47326

Acrònims

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)

AHMTM (Arxiu Històric Municipal de Tossa de Mar)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 979-13-87658-62-5

DL B-2409-2026

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - <www.cedro.org>.

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Saber d'on venim per poder entendre
on som i cap on anem

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Tossa, un viatge en el temps

Pàg. 13

LA VILA VELLA

Memòria viva d'un passat medieval

Pàg. 49

MÉS ENLLÀ DE SES MURALLES

L'expansió urbana de la vila

Pàg. 107

LA PESCA

Bussis i xarxes, la tradició tossenca

Pàg. 143

LA COSTA

Racons blaus

Pàg. 169

L'ENTORN RURAL

Entre boscos, vinyes i masies

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

SABER D'ON VENIM PER PODER ENTENDRE ON SOM I CAP ON ANEM

David Moré Aguirre - Arxiver municipal de Tossa de Mar

Aquest recull fotogràfic ens ofereix una panoràmica de les primeres dècades del segle xx, un temps passat que per a una bona part de la població d'avui és del tot desconegut, una anècdota en el discórrer de la nostra història mil·lenària. Tant de bo poguéssim gaudir de repertoris de cada període: el prehistòric ens va llegar megàlits al massís de Cadiretes; el romà, la vil·la romana dels Ametllers i altres jaciments; el medieval, el recinte fortificat i una tradició pesquera; el modern, un passat de

navegació i comerç per la Mediterrània i Atlàntic enllà, i el contemporani, una tradició surera i una porta oberta al turisme. Què llegarem nosaltres? Aquesta és la qüestió. Durant mil·lennis, el paisatge físic i humà de la vall de Tossa s'ha anat transformant d'una manera inexorable i contínua. Les famílies s'han succeït i, de tant en tant, saba nova ha nodrit la població. Mai, però, aquest procés s'havia accelerat com en les darreres dècades. Ni millor ni pitjor, és una realitat. El repte és fer que aquest espai continuï mantenint aquells trets característics que hi han donat personalitat al llarg del temps, i que la gent que hi viu el senti com a propi, l'estimi i en defensa la continuïtat.

L'autora del llibre, francesa de naixement i tossenca de soca-rel per l'estima que hi té, és l'exemple de com periòdicament aquesta saba nova ens dona un nou impuls. La Tossa desapareguda no ho és tant, si ens hi fixem bé. És clar que la gent del nostre record n'ha marxat i el paisatge humà s'ha modificat, però *l'attrezzo* del paisatge continua singularitzant la vila. Fora bo que, per honorar el llegat mariner i navegant, a les platges continuéssim gaudint del plaer de trobar-hi alguns bussis, com aquell element identitari que són, per remetre'ns a un passat que ens va singularitzar durant segles. La preservació de l'entorn, aquest és el nostre tresor, que mai per mai hauríem de sotmetre a les furibundes pressions dels vents del capital. Perquè la gent passem, però, malgrat els nombrosos canvis, com diu «La cançó dels pelegrins»: «Tossa era abans, Tossa és encara i ho serà en cent generacions [...]».

Introducció

TOSSA, UN VIATGE EN EL TEMPS

Fériel Laura Huet, historiadora de l'art i mestra

En un món en què la fotografia és tan present en les nostres vides, sovint ens costa entendre allò que mirem. El paper d'una imatge depèn del valor que nosaltres hi atribuïm, però una cosa és certa: és un instant del passat congelat en el temps. Segons com la mirem, segons l'atenció que hi dediquem, podem arribar a entendre moltes coses, o equivocar-nos també, perquè les fotografies només ens mostren, mentre que la resta ho imaginem. Tot i això, les imatges que formen part d'aquest llibre volen compartir amb el lector la Tossa d'abans, una Tossa que ha anat evolucio-

nant al llarg dels anys, amb la seva gent i el seu entorn. Hi ha en aquestes fotografies un valor històric i de memòria que ens transporta a l'època de les nostres mares i pares, àvies i avis, i de tantes tossenques i tossencs que ja no hi són. Ens mostren, ni més ni menys, la realitat del seu passat a través de l'entorn on van viure. Quan es van fer aquelles fotografies, probablement ningú no va pensar que, tants anys després, serien observades i comentades. Hi ha una certa màgia a agafar una fotografia, tocar-la i veure-hi un moment passat: gent amb les seves alegries i preocupacions reflectides en els rostres, gravats per sempre. I, tanmateix, aquí són, convertides en testimonis d'allò que ja no existeix, però que encara perdura en

AUTORIA DESCONEGUDA / AHMTM - FONTS JAUME MORE AL CALDE

UN PASSAT ROMÀ

La vil·la romana dels Ametllers, o vil·la Vitalis, situada dins del nucli urbà, al turó de Can Magí, és el llegat del passat romà de Turissa, l'actual Tossa. Aquesta part, anomenada «PARS RUSTICA» o «FRUCTUARIA», és la zona que conté les instal·lacions industrials i on posen a la fotografia el seu descobridor, el doctor i aficionat a l'arqueologia Ignasi Melé i Farré, l'any 1914, i alguns veïns. És en aquesta zona de la vil·la on es van descobrir diverses estances destinades al premsatge. Més endavant, i fins avui, el jaciment arqueològic continua essent un espai de recerca actiu per aprofundir en el seu coneixement i valor històric.

AUTORIA DESCONEGUDA / AHMTM

la memòria. Recordem que fugaç és la vida, i el canvi que ha viscut Tossa des de finals del segle XIX fins ben entrada la segona meitat del segle XX ens mostra una cosa essencial: cal continuar estimant-la i preservar-la. Aquelles muntanyes i els seus masos que ens envolten, aquella costa tan brava que cau al mar i els seus camins que ens porten sempre a un trosset de sorra, aquella vila emmurallada que ens evoca un passat medieval ple d'històries i misteris, i els jaciments d'èpoques llunyanes que ens murmuren a l'orella: «Aquí hi ha hagut gent des de fa tant de temps que costa fins i tot imaginar-ho», formen part d'un paisatge que ens defineix. Ens embarquem, llavors, en un viatge en el temps, en què passejarem per la Vila Vella i ens adonarem que no tot ha canviat. Deambularem cap enfora i ens trobarem amb el raval de Tossa,

amb els seus edificis emblemàtics i els seus carrers comercials, encara avui plens de vida, on l'expansió urbana s'inicià ja al segle XIV. Sortint de les pedres, se'ns obre el mar, amb la seva costa rocosa i les seves platges pesqueres. Si continuem, ens aventurarem dins de la vall i les muntanyes, on sabem que els primers tossencs es van establir abans de ser protegits per ses muralles. Els camins ens porten als masos, indrets allunyats del nucli urbà als quals el treball del camp donava vida i on les antigues vinyes van desaparèixer amb les vicissituds del temps. Sentirem amb els ulls les generacions que han deixat una empremta, i la naturalesa ens recorda a casa. Aquest llibre convida el lector a mirar, però també a aprendre i escoltar el passat en les imatges que encara ressonen en el nostre present.

AUTORIA DESCONEGUDA / AHMTM - ARXIU AXANDRI

LA VILA VELLA

Memòria viva d'un passat medieval

En les ruïnes d'una antiga vila s'alçava al cim del Mont Guardí un castell avui ja desaparegut, del qual en aquesta fotografia només podem apreciar el perfil borrós. Les ginestes hi donaren l'altre nom de «Cap d'Or», encara avui evocat per alguns veïns. El vent que hi bufava oferia moviment al daurat avui quasi esborrat. Tot i això, les cases i edificis que ens arriben de la Vila Vella de Tossa són un testimoni viu de la història medieval de la vila i del seu entorn. Tot va començar l'any 1186, quan l'abat Ramon de Berga va concedir la carta de poblament de Tossa, definint-ne l'urbanisme i les cases per acollir la població i protegir-la. I si mirem atentament, entre les ruïnes es perceben els vestigis romàntics d'un edifici religiós, l'antiga església de Sant Vicenç, abandonada pel pas del vent i la sal, en una terrassa elevada que domina el mar. Recorrem, a través d'imatges, els seus carrers empedrats estrets i irregulars, que mostren l'evolució d'un poble que va saber adaptar-se als perills amb resiliència i on avui encara habita gent, cosa que l'ha convertit en una memòria viva que continua explicant històries a qui sap escoltar-la.

FRANCESC BLASI I VALLESPINOSA / AFCEC

HI HAVIA UN CASTELL

En el mateix cap de Tossa, on avui el far domina l'horitzó, s'alçava el castell dels abats, símbol de poder i defensa de la vila medieval en temps passats. I les cases, n'hi havia moltes més... A la fotografia del 1926 hi apreciem l'edifici de salaó Cas Cremat al peu de la muralla, avui desaparegut.

MURALLA I MEMÒRIA

Mirant les muralles, ens prenem el temps d'apreciar la seva bellesa antiga, però no hem d'oblidar que un dia van ser essencials per protegir els tossencs en un passat tumultuós, en què el poble va demostrar una gran capacitat de resiliència. En aquesta fotografia dels anys trenta encara hi havia alocs a la riera.

JOSEP ESCAYOLA FONT / AHMTM - FONS JESSICA NADAL TENEDO